

ORATIO EXEMPLARIS.

*Vide. Apulei-
um in florid.*

SOCRATES ille Philosophorum princeps facile & pater omnium, adolescentem quendam ingenua & liberali forma præditum intuens, cum is quidem tacitus diutulè astaret: quin, inquit, loquere, age ut te videam ô adolescens: scilicet super animo & oratione magis quam specie exteriori iudicandum ratus. Atque equidem nunc quoque haudaliter censeo Excellentiam tuam, Doctor Egregie, seu potius omnes vos qui adestis (unus enim pro omnibus locutus est) velle animi ingeniolique mei exoratione periculum facere. Et equidem tametsi nunc vereor, ut expectationi vestræ parum satisfaciam: tamen quia non est quo possim hoc onus dicendi honestè averfari: in eum enim ultero descendi campum, ut Gorgiano more quacunquē dere velletis dicturum sponponderim, ne mihi nunc pedem retro licet referre, quippe galeatum serò duelli poenitet. Esto igitur, quod mihi Excellentia Tua proposuit, dictionis huius thema ex media philosophorum ac dialecticorum schola depromptum: Accidentia conferunt magnam partem in eo quid quod est. Et quoniam non brevitare dialectica quin oratorio firmate propositionem hanc tractare contendimus, primum omnium dispiciamus, sint ne accidentia & quid sint: deinde quid sibi velit hoc quod quid est: ac postremò, quomodo magnam partem accidentia in eo quod quid est conferant. Esse accidentia quodam modo sed non similiter tradunt philosophi, id quod accidentis pervulgata dictio declarat: quippe accidens est, quod potest ad esse & ab esse præter subjecti corruptionem. Nimirum igitur esse accidentium à subjecto dependet ita sanè, ut absque subjecto omnino quidem non sint: cuius ratio est, quia sunt in alio & non quidem ut pars, impossibile est tamen ipsa esse absque eo in quo sunt: commensurantur igitur subjecto, & subjecti numerositate numerantur. Sic nempe hæc albedo & hæc triangularitas sunt, quatenus hoc aut hoc (cui insunt) subjectum permanet: simulque cum eo (ut ita dixerim) adolescunt, & senescunt & intereunt, & locum mutant, & circumscribuntur: & peregrinantur, & sedent, & complicantur. Atque ad hunc quoque modum sæpenumero invicem cedunt, scilicet calore pulso frigus admittitur, & calamitosam paternitatem orbitas excipit, & dulce olim Coniugiū tristi viduitate mutatur. Iam verò ex his quæ de accidente dicta sunt, id quod

quid

quid est, quid aut cuiusmodi sit, patere arbitror: non semel enim subjecti mentionem fecimus, cui quantum & , ut ita loquar, entitatis ratio propriè conuenit: ut quod suæ entitatis robore accidentia sustinet & fulcit atque sustentat. quippe à substando haud dubium substantiæ nomen deductum est. Et prima quidem substantia, quæ principaliter & maximè substantialiter dicitur. Hoc itaque quod substatur ex his quæ ei accidunt persæpè cognoscitur: siquidem substantia intelligibilis est, accidentia fere sensibilia, quæ sensibus interioribus exterioribusque percipiuntur. Ut autem sensus * nostri sunt intellectus, sic ea quoque quæ sensibus percipiuntur ministerio quodam ad eius cognitionem * quod intelligibile est quasi manu ducunt. Enimvero ut multiplex est accidentium varietas, sic multiplex quoque ad cognitionem eius quod quid est insinuatio. Hanc autem accidentium varietatem nouem Philosophi distinxere capitibus, quæ principia seu prædicamenta appellant: mirumque illud est in tanta ipsorum varietate summam ad hoc esse concordiam, & asperrimas rursus inimicitias. Nam, ut verbi gratia, dicamus calor & frigus conueniunt quidem maximè, nam sub eodem sunt genere qualitatis: & maximè quoque discrepant, nam mutuo se expellant neque inuicem compatiuntur. Capitalisque omnino est inter accidentia principalia seu extrema dissidium. Nam media quanquam verumque non participant, tamen atrociter inuicem non confligunt. Omnino verò ut in præliando quod efficacius est alterum vincit atque expugnat, inque eius locum succedit, ac ubi æquo Marte pugnatur longius est certamen, sic sanè in iis quæ ex contrariis composita sunt assidua est belligeratio & lis illa Platonica, donec mixtum soluatur & compositio ea labefactetur. Sunt autem hæc quæ diximus hætenus vulgo quoque Philosophantium notoria: & quæ scholarum omnium (siquidem sentiant) parietes & tabulata percallent. At (si quidem libet altius audire & dignitatibus vestris accommodatius) alia ratione hanc ipsam proportionem pertractemus. Accidentia nunc itaque libet appellare omnia, quæ extra Deum sunt, & quæ Deus non sunt. Solum autem Deum id quod quid est. Atque ne id nouè aut nimium dicere videamur, Dei ad Moysen loquentis vnum afferatur verbum. Interrogauit Moyses Dominum, Quinam esset & quod haberet nomen, Ille autem ego, inquit, sum qui sum sic loquere filiis Israel: qui est, qui misit me, propterea quòd quid est, bonum hoc esse necesse est, solus autem Deus bonus: solus igitur Deus est, qui ergo non sunt Deus, haud ineptè hac consideratione accidentia dicemus. Sed bonitas creata est illius increatæ bonitatis velut umbra quædam. Nempe illa immensa est atque æterna, hæc au-

* ministræ.

* quod quid est

tem finibus certis conscripta, & temporis angustiis inclusa. Potest illa diuina quidem bonitas absque mundana subsistere, mundana autem absque diuina nequaquam. Atque hæc testatur Simonides ille noster cum ait. *Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate.* Iam verò cognitio & industria, quæ omnibus quidem rebus aliqua quodammodo inest, his siquidem clarius illis autem obscurius. Similiterque ardor & studium sui aut rerum similium & sibi conuenientium: omnia hæc sunt ex cognitione amoreque diuino expressa, sed ad eò sane longè, ut respectu lucis illius quæ solem vincit & amoris flagrantis, tenebræ Cimeriæ & gelu glaciale possunt appellari. Quid dicam de virtute: quæcunque ea rebus inest nisi diuina sit virtute fulcita, nonne omnis fragilis est & caduca? Fallaces vero rerum conditiones & instabiles, ut ita loquar, status quis non videt, nisi qui sciens ac volens quocunque se vertat, corporis animique oculos claudit? O vanas hominum spes: ô desideria cæca: qui inter tantam tamque insignem rerum omnium fragilitatem gloriæ student qui in his quæ dixi accidentibus firmamenti aliquid collocant, & non potius in eo qui est. Astruit ille ædes marmore pario, & summo auro* lacunaria obducit. Excavat alius montes, & abdita inde eruit metalla. Alius agris atque hortis colendis studet, & frequentius alius cogit armenta. Multò vero magis plerique hominibus sub potestatem suam redigendis incumbunt, & nec suo nec alieno, dum id efficiant sanguini parcunt: quòd si quis est animo paulò erectiore sidera contempletur, aut intelligentias quas appellant inuestigat. Sed non est studiorum fructus, si quis in eo subsistit: quin maius fuerit operæ precium in eius, qui est, cognitionem pergere ex accidentium horum contemplatione: magnam quippe partem conferunt in eo quod quid est hoc est, ad eius, qui quod quid est Est, cognitionem. Insensibilia enim Dei, ut ait Paulus ad Rom. à creatura mundi per ea quæ facta sunt in intellectu conspiciuntur: scilicet domorum atque turrium præsidia, quibus ciuitates priuatim publiceque firmantur, Deum rerum omnium ostendunt præsidem esse monstrantque tutorem. Quippe si quid in his præsidij est, quæ manus fabrefecit humana, quanto magis in eo qui ipsas hominum fabricatus est manus? Recte igitur propheta ille Psalmographus, *Nisi, inquit, Dominus adificauerit domum, in vanum laborauerunt, &c.* Quare si ab iis quæ artificio constant ad naturam magis libet accedere, per omnes gradus ostendemus aliqua eorum quæ nos in eius qui est cognitionem adducant, scilicet (ut verbi gratia aliqua attingamus) inexhaustæ fontium scaturigines, indeficientem nos credere mouent Dei bonitatem, quæ assidua largitione nihil minuitur aut euacuatur, ceu fontes per-

Laquearia.

res perpetua aquarum emanatione non deficiunt vnquam neque siccantur. Terræ vero ipsius latitudo seu amplissima dixerim potius cœli capacitas immensam Dei imaginem testantur. Iam vero perpetua hæc elementorum inuenta minimè senescentem Dei indicant æternitatem. Quid innumere arborum & plantarum vires vimne Dei omnipotentem approbant? Mirum herclè si Medici ex harum contemplatione in positione diuinæ admirationis non rapiuntur. Alia verò multo luculentius eum qui est, nobis ostendunt: nempe formicæ, apes, fibri, canes. milleque huius generis industria sibi ingenita creatoris sapientiam, quanquam mura, prædicare videntur. Hinc Salomon, *Nunquid non sapientia clamitat in summis excelsisq; verticibus*: Rursus alia quoque affectibus suis diuini animi quasdam exhibent notas, pugnant quippe pro catulis & coniugia sua particularia defendunt. Virtutes autem diuinas nullum animal tam clarè exprimit quam homo: in eo enim iustitia, misericordia, prudentia: ita quidem ut si semet homo sedulo contempletur, possit bonam magnamque partem cognitionis eius qui est, ex sui ipsius consideratione venari. Nec mirum: est enim ad imaginem & similitudinem Dei factus. Siue * enim inferiora se siue temetipsum homo rimetur, abunde inueniet quibus in eius qui est cognitionem aliquam adducatur. Quare si suspiciat, & in ea quæ supra se sunt oculorum mentisque aciem dirigat, papæ! quanto insignius eum qui est cognosceret? Cœli enim narrat gloriam Dei. Et certè veritatis diuinæ haud vsquam alibi tam clara sūt quam in cœlo documenta, vbi stellæ etiam quæ erronee appellantur minime errant: sed lege certissima oriuntur & occidunt. Igitur is qui mihi sæpe vocandus ad partes David Propheta ait: *Sol cognouit occasum suum*. Denique si daretur nobis angelos penitus cognoscere, ibi omni perspicacitate Dei gloriam intueremur. Sunt enim ceu specula certissima nulli obnoxia corruptioni: quæ diuinitas assidua sui contemplatione nitidissimè expoliuit. Sed iam quidem diutius ac propositum fuit in accidentium serie immoratus sum, & multo tamen minus quam res ipsa postulat. Nullus enim dicendi finis esset si quis velit, quæ in rebus sunt, diuinitatis imagines singulas persequi. Et omnino authore Dionysio de rebus sacris perfectissimè loquendum est. Ergo postquam accidentia magnam partem conferre in eo quod quid est monstrauius, idemque & mathematicè & theologicè fieri admonuimus: nunc quæ in eandem sententiam ex Medicis atque Iurisconsultis dici possent consaltò omittimus, tum quòd ex his quæ dicta sunt pleraque horum trahuntur; sum ne ad clepsydram, quod aiunt, declamans nouum ab integro sermonem ordiamur:

* igitur